

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

ТЕМАТИЧНИЙ ЗВІТ

ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ІНШІ
ПЕРЕШКОДИ У ВИКОНАННІ МАНДАТА СММ

Липень–грудень 2020 року

Квітень 2021

Опубліковано Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ в Україні

© Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні 2021 р.

Усі права захищені. Використання та копіювання змісту цього видання дозволяється виключно в некомерційних цілях та за умови обов'язкового посилання на Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні.

Звіт англійською, українською та російською мовами доступний за посиланням www.osce.org/ukraine-smm

ЗМІСТ

Короткий виклад	i
Вступ	iii
Ролі та зони відповідальності	iv
Сприяння Спільного центру з контролю та координації	iv
Категорії обмежень	1
Свобода пересування під час пандемії COVID-19	1
Патрулювання під час пандемії	2
Огляд обмежень	3
Прикордонні райони, що не контролюються урядом	9
Обмеження моніторингу відведення озброєння	10
Засоби дистанційного спостереження СММ	11
Ділянки розведення сил і засобів	14
Міни, невибухлі боєприпаси й інші вибухонебезпечні предмети	15
Заключні спостереження	17
Додаток № 1 «Графіки та мапи»	20
Додаток № 2 «Насильство та погрози щодо членів Місії чи в їхній присутності»	23
Додаток № 3 «Інциденти з наведенням зброї на БПЛА СММ малого радіуса дії»	24

КОРОТКИЙ ВИКЛАД

- **Безперешкодна, необмежена та безумовна свобода пересування Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (СММ) має надзвичайно важливе значення для виконання мандата Місії.**
- **Ситуація на місцях не покращилася, що і далі мало критичний вплив на роботу СММ в операційному й адміністративному планах і підривало її єдність. Ці обмеження та заходи, що досі тривають у непідконтрольних урядові районах, незважаючи на постійні спроби Місії урегулювати це питання, безпосередньо обмежують спроможність СММ виконувати свій мандат та протирічать положенням Рішення Постійної ради ОБСЄ № 1117 від 21.03.2014, схваленого 57 державами-учасницями ОБСЄ.**
- Перешкоди в роботі СММ, які фіксувалися раніше, збереглися. Майже всі випадки таких обмежень (93%) сталися в непідконтрольних урядові районах. Половину з них зафіксовано на блокпостах збройних формувань уздовж офіційних дорожніх коридорів перетину лінії зіткнення. У результаті цих обмежень патрулі СММ не могли перетинати лінію зіткнення. Спостерігачі також практично не мали змоги пересуватися через адміністративну межу між непідконтрольними урядові районами Донецької та Луганської областей.
- Через обмеження доступу спостерігачів до прикордонних районів, що не контролюються урядом, і на під'їзних дорогах до них і далі систематично неповним було здійснення Місією моніторингу в таких районах. Як наслідок, спостереження СММ у цих прикордонних районах не можна повноцінно охарактеризувати як всеосяжний та незалежний моніторинг.
- За абсолютними показниками на сході України Місія стикалася з обмеженнями свободи пересування та іншими перешкодами рідше, ніж за попередні пів року, проте загальна кількість обмежень зменшилася під впливом змін в операційній діяльності СММ, за яких Місія скоротила число патрулів як через труднощі при перетині лінії зіткнення в напрямку непідконтрольних урядові районів, так і з причин власного реагування на виклики, пов'язані з COVID-19. Відповідно число патрулів, відряджених у віддалені від лінії зіткнення райони, скоротилося, а спостерігачі дедалі рідше мали можливість дістатися до тих районів, куди традиційно було важко потрапити. Унаслідок цього показники за всіма категоріями обмежень, із якими стикалася Місія, зменшилися (як в абсолютних значеннях, так і у відсотковому відношенні).
- Зокрема, зменшення кількості зафіксованих обмежень переважно співвідноситься зі скороченням числа патрулів, що діяли в непідконтрольних урядові районах Донецької та Луганської областей (у тому числі на півдні Донецької області), де в минулому обмеження траплялися частіше.

- Безпілотні літальні апарати (БПЛА) СММ, як і раніше, зазнавали дії перешкод сигналу GPS та потрапляли під обстріли, що обмежувало моніторинг Місії, а також наражало на небезпеку її співробітників і технічні засоби.
- Попри неодноразові звернення СММ, а також порушення цього питання Чинною головою ОБСЄ та Головою Місії на Постійній раді ОБСЄ, ці обмеження не були послаблені та діяли впродовж усього звітнього періоду.
- Крім того, свобода пересування СММ і далі була обмеженою через наявність невилучених мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів, а також установа нових мінно-інженерних загороджень.
- Як і раніше, у непідконтрольних урядові районах СММ також стикалася з перешкодами в роботі зі встановлення фактів і звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти чи повідомлення про них.

ВСТУП

У цьому звіті представлено оновлені дані щодо обмежень пересування та інших перешкод, із якими стикалася СММ під час виконання свого мандата протягом другого півріччя 2020 року. Попередній звіт, що охоплює першу половину 2020 року, було опубліковано в [листопаді 2020 року](#).

Безперешкодна, необмежена та безумовна свобода пересування Місії є надзвичайно важливим складником у процесі реалізації завдань, доручених СММ згідно з [Рішенням Постійної ради ОБСЄ № 1117](#), та ефективного виконання ролі, відведеної Місії відповідно до Протоколу та Меморандуму від вересня 2014 року, Мінського комплексу заходів від лютого 2015 року та Доповнення до нього від вересня 2015 року, а також зазначеної в Рішенні Тресторонньої контактної групи (ТКГ) щодо протимінної діяльності від березня 2016 року та в [Рамковому рішенні щодо розведення сил і засобів](#) від 21 вересня 2016 року. Відтак будь-які обмеження, із якими стикається СММ, ставлять під сумнів не лише рішення Постійної ради, але й затверджені підписантами Мінських угод зобов'язання.

Упродовж звітного періоду Місія і далі стикалася з заборонами доступу, що почали фіксуватися при спробах проїзду/переходу в напрямку непідконтрольних урядові районів на блокпостах збройних формувань уздовж офіційних дорожніх коридорів перетину лінії зіткнення в Донецькій та Луганській областях після спалаху пандемії COVID-19. Заборони доступу, що почалися до звітного періоду (у березні 2020 року), з часом критично позначилися на операційній діяльності СММ. Одними з негативних наслідків стали скорочення

чисельності персоналу, а також недостатнє адміністративне та матеріально-технічне забезпечення, необхідне для підтримки функціонування СММ у непідконтрольних урядові районах, що значно підірвало єдність Місії та мало наслідком її фактичне розділення на три зони операційної діяльності: підконтрольні урядові райони, непідконтрольні урядові райони Луганської області та непідконтрольні урядові райони Донецької області (див. розділ «Патрулювання під час пандемії» нижче). Упродовж звітного періоду така ситуація зберігалася, що істотно вплинуло на діяльність Місії, особливо в непідконтрольних урядові районах.

Завдяки проведеному порівняльному аналізу зібраних даних у звіті надана оцінка частоти різних категорій і типів обмежень свободи пересування та інших перешкод у діяльності СММ. У звіті також описані контекст й обставини, за яких у непідконтрольних урядові районах Місія стикалася з обмеженнями свободи пересування та іншими перешкодами, які впливали на її здатність здійснювати всеосяжний моніторинг безпекової ситуації на місцях. У звіті також зазначені обмеження, що з ними стикалися спостерігачі під час здійснення моніторингу у прикордонних районах, які не контролюються урядом, а також моніторингу відведення важкого озброєння (у тому числі в місцях розміщення відведеного важкого озброєння та постійних місцях зберігання озброєння); перешкоди у використанні БПЛА СММ; а також перешкоди в роботі зі встановлення фактів і звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти чи повідомлення про них у непідконтрольних урядові районах.

У звіті висвітлено та проаналізовано результати спостережень щодо обмежень свободи пересування, з якими Місія стикалася в період із 1 липня до 31 грудня 2020 року (184 дні) під час пандемії

COVID-19. Ці спостереження порівнювали з результатами за період аналогічної тривалості (182 дні), що передував (1 січня–30 червня 2020 року).

РОЛІ ТА ЗОНИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні

Мандатом Місії передбачено безпечний і надійний доступ СММ по всій Україні та виконання покладених на неї завдань щодо звітування про будь-які обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні її мандата. Необмежений та безумовний доступ до всіх районів є вкрай необхідним для забезпечення ефективної роботи з моніторингу та звітування щодо безпекової ситуації та її впливу на цивільне населення, режиму припинення вогню, відведення озброєння, розмінування, розведення сил і засобів, а також щодо дотримання прав людини й основоположних свобод.

Підписанти Доповнення до Комплексу заходів від 2015 року та Рамкового рішення щодо розведення сил і засобів від 2016 року дійшли згоди, що Збройні сили України та збройні формування забезпечують безпечний і надійний доступ СММ, а також оперативно реагують на конкретні порушення, зафіксовані Місією. Більш того, у Протоколі та Меморандумі від вересня 2014 року, а також у Комплексі заходів від лютого 2015 року підписанти погодилися забезпечувати моніторинг і верифікацію режиму незастосування зброї, припинення вогню та відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ.

СПРИЯННЯ СПІЛЬНОГО ЦЕНТРУ З КОНТРОЛЮ ТА КООРДИНАЦІЇ

Російська Федерація вивела офіцерів своїх збройних сил зі складу Спільного центру з контролю та координації (СЦКК) у грудні 2017 року¹. До того часу Місія зверталася до обох сторін СЦКК — офіцерів Збройних сил України та офіцерів Збройних сил Російської Федерації — щодо сприяння негайному усуненню перешкод, із якими стикалася СММ.

СММ продовжила свою щоденну взаємодію та координацію між українською

стороною СЦКК і патрулями Місії, що стикалися з порушеннями їхньої свободи пересування на місцях, для забезпечення, з-поміж іншого, надання гарантій безпеки, інформування про польоти БПЛА та сприяння вилученню невибухлих боєприпасів й інших вибухонебезпечних предметів. Місія регулярно зверталася до української сторони СЦКК за сприянням у забезпеченні оперативного реагування на факти перешкоджання моніторингу та верифікації СММ, як це визначено

¹ Офіцери Збройних сил Російської Федерації вийшли зі складу СЦКК 18 грудня 2017 року.

підписантами Доповнення до Комплексу заходів і Рамкового рішення. У звітах СММ надана додаткова інформація, яка дозволяла сторонам реагувати на зафіксовані порушення та усувати їх.

Вихід офіцерів Збройних сил Російської Федерації зі складу СЦКК продовжує негативно впливати на пов'язані зі Спільним центром робочі процеси, зокрема на роботу зі сприяння наданню гарантій безпеки для проведення ремонту

і технічного обслуговування на об'єктах інфраструктури, робіт із розмінування, а також у випадках, коли обмежують свободу пересування Місії. СММ і далі готова поновити співпрацю з СЦКК у межах свого мандата.

Місія зауважує, що підписанти Мінських угод доручили СЦКК здійснювати загальну координацію робіт із розмінування, як це передбачено в рішенні ТКГ щодо протимінної діяльності від 2016 року.

КАТЕГОРІЇ ОБМЕЖЕНЬ

Місія класифікує обмеження свободи пересування таким чином:

Заборона доступу — недопущення патрулів СММ до зони особливої уваги, у тому числі до ділянок поблизу міжнародного кордону, перешкоджання у прямуюванні запланованим маршрутом патрулювання та відмова у проході/проїзді через блокпоста або перетині лінії зіткнення.

Доступ за умови — надання СММ доступу лише після виконання певних умов, таких як: надання згоди на супровід або пред'явлення документів (наприклад, національних паспортів спостерігачів Місії).

Затримка — випадки очікування, наприклад, на блокпостах, під час того як відповідальні особи перевіряють документи співробітників Місії, записують номерні знаки автомобілів СММ чи очікують на дозвіл від їхнього керівництва. Подібні випадки у звітах класифікуються як обмеження свободи пересування, коли час

очікування був довшим, ніж належить, що обмежувало доступ СММ за відсутності будь-яких підстав для цього.

Інші перешкоди — це форма забороненого доступу, коли створюються перешкоди у використанні технічних засобів моніторингу СММ, на зразок глушіння її БПЛА або ведення вогню в їхньому напрямку.

Крім того, подекуди Місія також стикається з перешкодами в роботі зі встановлення фактів і звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти чи повідомлення про них, що створюються співрозмовниками серед цивільного населення, зокрема через їхнє небажання співпрацювати з СММ, особливо з огляду на «накази» чи «відсутність дозволу» від осіб, яким належить фактичний контроль. Цей вид обмежень, зокрема, впливає на спроможність Місії спостерігати за ситуацією з дотриманням прав людини.

СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Обмеження свободи пересування СММ, запроваджені збройними формуваннями та зумовлені пандемією COVID-19, продовжувалися, що є систематичним порушенням передбаченого мандатом Місії безпечного та безперешкодного доступу СММ по всій Україні.

Запроваджені збройними формуваннями обмеження щодо перетину спостерігачами лінії зіткнення в умовах пандемії й дали

негативно впливали на операційну діяльність і можливість Місії здійснювати моніторинг, особливо в непідконтрольних урядові районах Донецької області². Це призвело до штучного дисбалансу в моніторинговій діяльності серед трьох зон (підконтрольних урядові районах, непідконтрольних урядові районах Луганської області та непідконтрольних урядові районах Донецької області), що

² Місія почала стикатися з регулярними заборонами доступу при спробах проїзду/переходу в напрямку непідконтрольних урядові районів на блокпостах збройних формувань із 21 березня 2020 року в Донецькій області та з 23 березня 2020 року в Луганській області.

і далі значно підривало єдність й ефективність СММ.

Ці обмеження безпосередньо обмежували спроможність Місії виконувати свій мандат.

Вони також протирічать положенням Рішення Постійної ради ОБСЄ № 1117 від 21.03.2014, схваленого 57 державами-учасницями ОБСЄ.

ПАТРУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

У відповідь на виклики пандемії COVID-19 Місія адаптувала свою операційну діяльність, щоб запобігти зараженню та/або поширенню COVID-19 серед своїх співробітників і місцевих громад. СММ тимчасово перемістила багатьох своїх співробітників, які працюють по всій Україні, до їхніх країн (з 3 квітня 2020 року), а також скоротила кількість патрулів і тимчасово перемістила багатьох членів Місії до підконтрольних урядові районів (з 20 березня 2020 року). У липні 2020 року переміщені члени Місії почали повертатися до України, водночас були запроваджені жорсткі запобіжні заходи профілактики поширення COVID-19. Після цього кількість співробітників, яких СММ повернула до непідконтрольних урядові районів, збільшилася, проте лишалася обмеженою³.

У цілому з огляду на меншу чисельність персоналу порівняно з попереднім звітним періодом кількість патрулів по всій країні зменшилася приблизно на 31% (з 9 651 до 6 672), зокрема на сході України — орієнтовно на 26% (з 6 926 до 5 112)⁴. Як наслідок, усі команди були вимушені скоротити кількість напрямків здійснення моніторингу та переглянути їх пріоритетність.

Для моніторингових команд на сході України це означало зосередження зусиль на таких напрямках: безпекова ситуація вздовж лінії зіткнення, ділянки розведення сил і засобів, підтвердження повідомлень про жертви серед цивільних осіб, свобода переміщення цивільного населення через лінію зіткнення, а також об'єкти цивільної інфраструктури. Через визначення таких пріоритетних напрямків кількість патрулів, відряджених у віддалені від лінії зіткнення райони, зменшилася, водночас спостерігачі дедалі рідше мали можливість дістатися до тих районів, куди традиційно було важко потрапити (див. наприклад, підрозділ «Обмеження на півдні Донецької області» нижче). Унаслідок цього показники всіх обмежень зменшилися. Крім того, з урахуванням такої пріоритетності моніторинг у прикордонних районах, що не контролюються урядом, здійснювався лише на нерегулярній основі, а в місцях зберігання озброєння — дуже зрідка. Здійснювати рутинне патрулювання з перетином лінії зіткнення чи адміністративної межі між непідконтрольними урядові районами Донецької та Луганської областей було неможливо, за винятком обмежених переміщень членів Місії, які виїжджали у

³ Наприклад, 15 та 18 липня сукупно 62 члени Місії повернулися до непідконтрольних урядові районів Донецької області. У другій половині липня для відновлення моніторингу в обмеженому обсязі члени Місії також почали повертатися через лінію зіткнення до непідконтрольних урядові районів Луганської області. Так, наприклад, 22 та 25 липня сукупно 22 члени Місії повернулися до непідконтрольних урядові районів Луганської області.

⁴ У Донецькій області загальна кількість патрулів зменшилася приблизно на 34% (з 3 899 до 2 588), зокрема в підконтрольних урядові районах кількість патрулів зменшилася орієнтовно на 28% (з 2 398 до 1 727), а в непідконтрольних урядові районах — приблизно на 43% (з 1 501 до 861). У Луганській області загальна кількість патрулів зменшилася на близько 18% (з 2 823 до 2 305), зокрема в підконтрольних урядові районах — приблизно на 76% (з 1 554 до 368). У непідконтрольних урядові районах Луганської області кількість патрулів збільшилася орієнтовно на 5% (з 1 269 до 1 337).

відпустки та поверталися з них, або з інших причин адміністративного характеру.

Однак СММ зберегла свою спроможність вести спостереження за динамікою безпекової ситуації, що відображалася у фіксуванні порушень режиму припинення вогню. Різкого скорочення кількості зафіксованих порушень режиму припинення вогню не відбулося, оскільки для їх фіксування Місія відрядила аналогічну кількість патрулів порівняно з попередніми звітними періодами.

ОГЛЯД ОБМЕЖЕНЬ

У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року близько 4% патрулів на сході України стикалися з обмеженнями (193 випадки з-поміж 5 112 патрулів). Як зазначалося вище, контекст й обставини викликів зумовили зниження показників зафіксованих обмежень як в абсолютних значеннях, так і у відсотковому відношенні порівняно з переднім півріччям, коли приблизно 10% патрулів (659 із 6 926) зіткнулися з обмеженнями⁵. Утім прикметно, що тенденції, які спостерігалися в попередні роки, збереглися. Обмеження і далі траплялися

З огляду на заходи зі зниження ризиків здатність проводити зустрічі зі співрозмовниками, зокрема медперсоналом для підтвердження повідомлень про жертв, та здійснювати моніторинг подій за особистої участі спостерігачів по всій Україні також була обмеженою. Місія продовжувала використовувати альтернативні засоби моніторингу та збору даних (телефоном чи у форматі відеоконференції, а також шляхом перегляду інтернет-трансляцій різноманітних заходів наживо)⁶, однак і далі стикалася з труднощами.

Здебільшого в невідконтрольних урядові районах на сході України. Переважно недоступними для Місії залишалися, зокрема, невідконтрольні урядові райони на півдні Донецької області. Спостерігалися випадки втручання в роботу технічних засобів спостереження СММ, а спостерігачі й далі стикалися з перешкодами у своїй діяльності зі встановлення фактів і звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти чи повідомлення про них у невідконтрольних урядові районах.

⁵ До таких подій належать публічні акції протесту, політичні дебати та судові слухання.

⁶ Наведені дані не включають випадки, коли БПЛА СММ зазнавали дії перешкод сигналу GPS (за оцінкою, внаслідок глушіння чи ймовірного глушіння), або обмеження, з якими спостерігачі стикалися регулярно з огляду на наявність чи потенційну наявність мін і невибухлих боєприпасів на певних дорогах, що визначені як важливі для здійснення ефективного моніторингу, а також на ділянках розведення в районах Станиці Луганської, Золотої й Петрівського та біля них. Для отримання детальної інформації за перше півріччя 2020 року див. Тематичний звіт СММ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата Місії (січень–червень 2020 року)».

Географія обмежень свободи пересування за 1-е та 2-е півріччя 2020 року

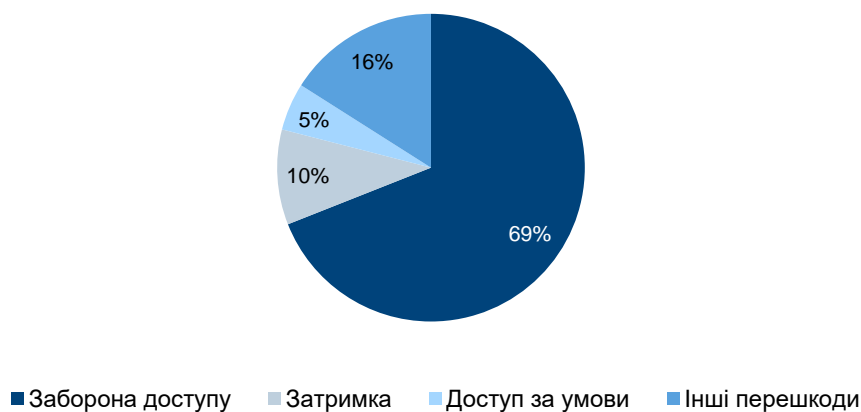

Заборона доступу в непідконтрольних урядові районах, зокрема на півдні Донецької області

Близько 93% (179 випадків) від усіх обмежень зафіксовано в непідконтрольних урядові районах Донецької та Луганської областей, тим часом приблизно 66% від

загальної кількості обмежень (128 випадків) становлять заборони доступу в цих районах⁷, що стало продовженням усталеної тенденції, яка спостерігалася протягом попередніх звітних періодів.

Типологія обмежень (%) 1 липня–31 грудня 2020 р.

⁷ Для отримання інформації про регулярні обмеження див. щоденні звіти СММ.

Типологія обмежень свободи пересування за 1-е та 2-е півріччя 2020 року

У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року (184 дні) заборони доступу складають близько 69% від загальної кількості обмежень (134 випадки), тоді як за попередній звітний період такі заборони сягали приблизно 85% від усіх обмежень (557 випадків). Із цих 134 заборон доступу 6 сталися в підконтрольних урядові районах Донецької області, тимчасом 83 та 45 випадків мали місце в непідконтрольних урядові районах Донецької та Луганської областей відповідно⁸.

Із 83 заборон доступу в непідконтрольних урядові районах Донецької області 41 випадок зафіксовано на півдні Донецької області (супроти 153 за попередній звітний період), зокрема 37 — на блокпостах збройних формувань. А саме, патрулі СММ стикалися з заборонами доступу на блокпостах поблизу Безіменного в 7 випадках, біля Новоазовська та Шевченка — по 5 разів, а також 4 рази неподалік Бессарабки. Така невтішна тенденція, яка спостерігалася й раніше, продовжувала стояти на заваді

Місії у здійсненні повноцінного моніторингу в цих районах.

Затримка та доступ за умови в непідконтрольних урядові районах

Близько 10% (20 випадків) від загальної кількості всіх обмежень, із якими стикалася Місія, становлять випадки затримки доступу — це різке зменшення за кількістю, але не у відсотковому відношенні порівняно з попереднім 182-денним періодом (60 випадків, приблизно 9%). Із них 1 випадок зафіксовано в підконтрольному урядові районі Донецької області, 18 — у непідконтрольних урядові районах Донецької області та 1 — у непідконтрольному урядові районі Луганської області.

У 9 випадках свобода пересування Місії була обмежена вимогою виконання певних умов. Усі ці випадки сталися на блокпостах у непідконтрольних урядові районах Донецької області (супроти 24 за попередні 182 дні), з яких усі, крім одного, — уздовж лінії зіткнення, переважно поблизу Кременця (4 рази) та Оленівки (3). Із цих

⁸ Упродовж попереднього звітнього періоду через карантинні заходи, пов'язані з COVID-19, Місія також 4 рази стикалася з обмеженнями на блокпості, розташованому поблизу Дебальцевого на адміністративній межі між непідконтрольними урядові районами Донецької та Луганської областей.

9 випадків двічі члени збройних формувань дозволяли пропуск патрулів СММ через блокпости лише в супроводі: неподалік Олександрівки та біля залізничного вокзалу в Донецьку⁹. В інших 5 випадках члени збройних формувань проводили швидкий огляд причепів автомобілів Місії: 1 раз у липні на блокпості поблизу Оленівки та по 2 рази в один і той самий день у серпні та листопаді на блокпості біля Кременця¹⁰.

Стрільба в напрямку БПЛА СММ і вибухи поряд із патрулями Місії

Інші перешкоди у виконанні мандата (без урахування перешкод сигналу GPS, яких зазначали БПЛА СММ) сягали близько 15% (29 випадків) від загальної кількості обмежень — це суттєве зменшення в кількості, але не у відсотковому відношенні порівняно з попереднім 182-денним періодом (84 випадки або приблизно 13%). 23 випадки сталися в непідконтрольних урядові районах, 4 — у підконтрольних урядові районах і 2 — між позиціями Збройних сил України та збройних формувань. Деякі з цих випадків наражали співробітників Місії на серйозну небезпеку, як-от: вибухи поряд із патрулями (по одному випадку в підконтрольних і непідконтрольних урядові районах), ведення вогню з легкого озброєння, за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ (9 разів у підконтрольних урядові районах і 8 у непідконтрольних). Детальніше див. Додатки №№2 і 3. Ці інциденти наражали співробітників Місії на небезпеку

та перешкождали виконанню мандата СММ¹¹.

Перешкоди встановленню фактів і звітуванню про них під час уточнення обставин інцидентів

Місія і далі стикалася з перешкодами у здійсненні своєї діяльності зі встановлення фактів та звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти або повідомлення про них шляхом взаємодії з місцевим населенням. У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року у 9 випадках цивільні особи в непідконтрольних урядові районах відмовилися надати спостерігачам інформацію. 5 випадків сталися в медичних закладах, де медперсонал відмовився надати командам СММ інформацію, яка могла б допомогти підтвердити повідомлення про жертви серед цивільного населення, мотивувавши це необхідністю отримати дозвіл від осіб, яким належить фактичний контроль у цих районах: тричі в Донецькій області (у Макіївці, Горлівці та Донецьку)¹² та двічі в Луганській області (у Перевальську та Слов'яносербську)¹³. Ще у трьох випадках надати спостерігачам інформацію відмовилися мирні жителі: двічі в Макіївці та Шахтарську Донецької області, коли спостерігачі уточнювали повідомлення про ймовірні жертви серед цивільного населення¹⁴, та 1 раз — у Донецькому Луганської області, коли команда СММ уточнювала повідомлення про ймовірний обстріл¹⁵.

⁹ Див. щоденні звіти СММ від 19 жовтня та 8 серпня 2020 року.

¹⁰ Див. щоденні звіти СММ від 1 та 6 серпня 2020 року.

¹¹ В одному випадку біля підконтрольного урядові Лебединського в Донецькій області був зафіксований БПЛА, що не належав СММ і пролітав поряд із місцем перебування патруля. Якщо спостерігачі помічають поряд БПЛА, що не належить СММ, вони мають залишити цей район із міркувань безпеки (див. Щоденний звіт СММ від 1 серпня 2020 року).

¹² Див. щоденні звіти СММ від 9 липня, 16 листопада та 3 вересня 2020 року.

¹³ Див. щоденні звіти СММ від 10 серпня та 9 жовтня 2020 року.

¹⁴ Див. щоденні звіти СММ від 7 липня та 25 листопада 2020 року.

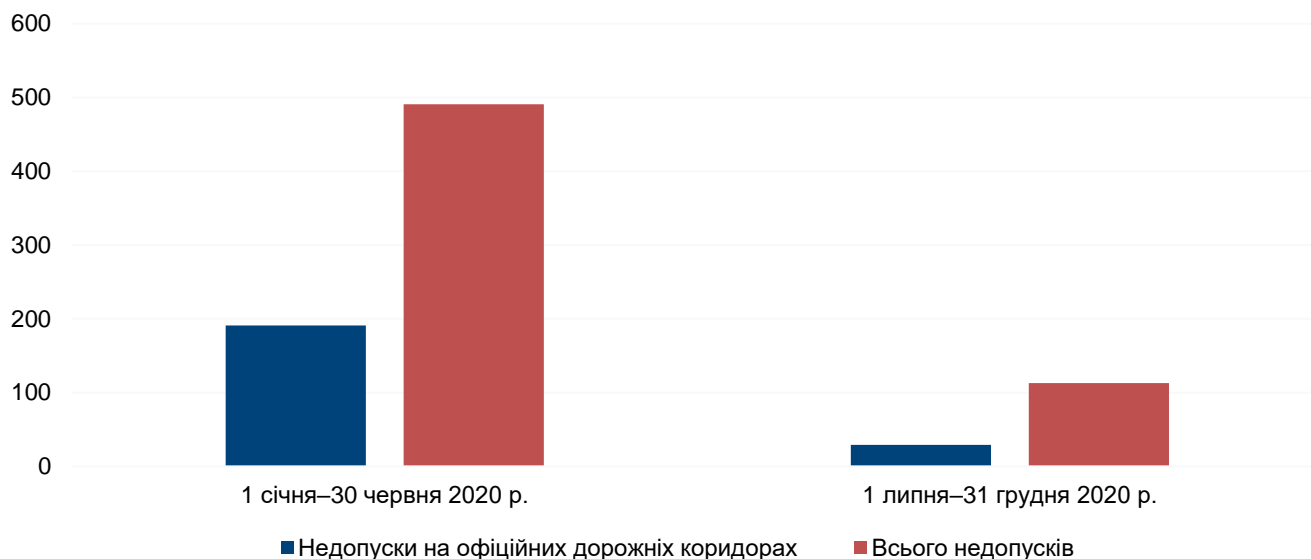
¹⁵ Див. Щоденний звіт СММ від 3 липня 2020 року.

Обмеження в пунктах пропуску

У пунктах пропуску СММ стикалася з обмеженнями у 120 випадках, із яких чотири сталися в підконтрольних урядові районах Донецької області: 3 заборони

доступу поблизу Красногорівки, Трудівського та Бердянського, а також 1 затримка біля Лебединського. За попередній звітний період у підконтрольних урядові районах сталися чотири з 488 обмежень.

Обмеження свободи пересування на блокпостах збройних формувань на офіційних дорожніх коридорах

Зі 104 обмежень на блокпостах у непідконтрольних урядові районах Донецької області близько 74% (77 випадків) становили заборони доступу — це майже аналогічний показник у відсотках порівняно з попереднім 182-денним періодом (приблизно 79%, 384 випадки з 488). У непідконтрольних урядові районах Луганської області сталися 11 обмежень: 1 відмова у наданні інформації поблизу Донецького, а решта — заборони доступу на мосту біля Станиці Луганської (щодня в період із 1 до 10 липня 2020 року).

На блокпостах збройних формувань на лінії зіткнення доступ забороняли у

29 випадках (усі в Донецькій області), тоді як за попередні 182 дні таких випадків було 170 (усі, крім одного, у Донецькій області). Їх частка в загальному показнику обмежень сягає близько 15% супроти приблизно 26% за попередній звітний період. Більшість цих випадків (15) сталися на блокпостах збройних формувань поблизу Оленівки, зокрема 8 разів — лише у вересні 2020 року¹⁶.

За звітний період патрулі Місії безперешкодно перетнули лінію зіткнення у близько 81% випадків у Донецькій області та у 100% випадків у Луганській області (123 рази зі 152 спроб у Донецькій області та усі 123 спроби в Луганській області).

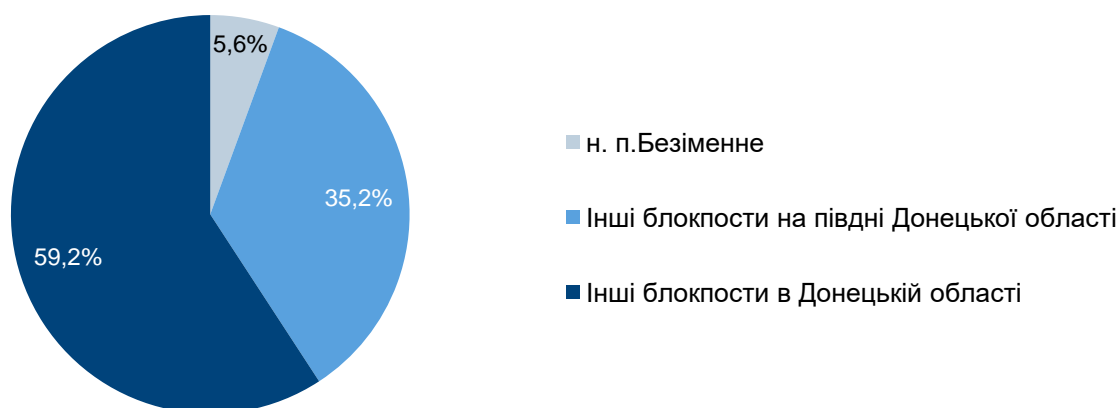
¹⁶ Часто, не пропускаючи патрулі СММ через блокпости, члени збройних формувань посилалися на такі причини, як: «проведення комплексу спецзаходів у цьому районі» та «проведення робіт із розмінування». Серед інших поширених причин були «накази від командирів», «проведення навчань у цьому районі» та «міркування безпеки».

Однак в умовах пандемії потрапити до непідконтрольних урядові районів можливо було тільки після пред'явлення на блокпостах збройних формувань довідок членів патрулів Місії з негативними результатами тесту на COVID-19, проведення членами збройних формувань дезінфекції поверхонь автомобілів і причепів СММ, а також завчасного

повідомлення про наміри Місії здійснити перетин.

За перше півріччя 2020 року спостерігачі безперешкодно перетнули лінію зіткнення приблизно в 46% випадків у Донецькій області та в близько 99% випадків у Луганській області (144 спроби із 313 в Донецькій області та 183 спроби зі 184 у Луганській області).

Типологія обмежень свободи пересування в непідконтрольних уряду районах Донецької області

Обмеження на півдні Донецької області

СММ і далі стикалася з систематичними обмеженнями свободи пересування при спробах проїхати до непідконтрольних урядові районів на півдні Донецької області. Із загальної кількості патрулів, відряджених у ці райони, з обмеженнями зіткнулися сукупно приблизно 61% команд, зокрема деякі з них — більше одного разу.

Наприклад, 1 грудня 2020 року одному і тому ж патрулю забороняли доступ у 4 випадках на блокпостах збройних формувань, розміщених у цих районах:

поблизу Григорівки, Шевченка, Приморського та Нової Мар'ївки¹⁷.

У цих районах сталися близько 60% від усіх обмежень, із якими зіткнулася Місія до початку пандемії COVID-19 (та 26% протягом звітного періоду). Такі заборони доступу позначаються не лише на веденні спостереження у районах неподалік ділянок міжнародного кордону, що не контролюються урядом, а й суттєво впливають на здійснення моніторингу відведення озброєння та іншої техніки в цих районах (див. нижче). Вони також перешкоджають здійсненню Місією

¹⁷ Див. Щоденний звіт СММ від 2 грудня 2020 року.

моніторингу та звітуванню щодо впливу конфлікту на цивільне населення.

Зі 104 обмежень на блокпостах у непідконтрольних урядові районах Донецької області близько 42% (44 випадки) сталися на 16 різних блокпостах на півдні області. Зокрема, з обмеженнями патрулі СММ зіткнулися в 7 випадках на блокпості поблизу Безіменного; по 5 разів біля Новоазовська й Шевченка (заборони доступу), а також Бессарабки (4 заборони доступу й 1 затримка); а у решті 22 випадках — на

інших блокпостах. 3 випадки обмежень (заборони доступу на початку липня 2020 року) зафіксовано на блокпості поблизу непідконтрольного урядові Верхньошироківського (кол. Октябр), який і далі не функціонував упродовж усього звітного періоду (як і від самого початку пандемії COVID-19)^{18, 19}.

Закриття блокпосту збройних формувань біля Верхньошироківського, де раніше траплялася більшість випадків заборон доступу²⁰, суттєво вплинуло на зниження кількісних показників.

ПРИКОРДОННІ РАЙОНИ, ЩО НЕ КОНТРОЛЮЮТЬСЯ УРЯДОМ

Мандат СММ передбачає всеосяжний моніторинг та звітування, що також поширюється на райони поблизу ділянок кордону між Україною та Російською Федерацією, які наразі не контролюються урядом. Відповідно Місії необхідно мати безпечний і надійний доступ до всіх районів поряд із цим міжнародним кордоном. Однак СММ і далі часто стикалася з обмеженнями та перешкодами при спробах дістатися до таких районів, здебільшого в Луганській області.

У Донецькій області зі 105 візитів до прикордонних районів, що не контролюються урядом, свободу пересування Місії обмежували у близько 4% випадків (4 заборони доступу). За попередній звітний період СММ стикалася

з такими обмеженнями приблизно у 7% випадків (10 разів), здійснивши 141 візит.

У Луганській області з 55 візитів до прикордонних районів, що не контролюються урядом, свободу пересування Місії обмежували у близько 58% випадків (32 заборони доступу). За попередній звітний період СММ стикалася з такими обмеженнями приблизно у 50% випадків (51 раз), здійснивши 102 візити.

Більшість цих обмежень, як і раніше, мали місце поблизу пунктів пропуску на кордоні, роботу яких призупинено²¹: неподалік Довжанського (7 разів), Ізвариного (9 разів) і Вознесенівки (13 разів, у тому числі 1 раз на залізничній станції). Подібні неодноразові заборони доступу суттєво

¹⁸ Для Місії надзвичайно важливо мати можливість перетинати блокпост збройних формувань поблизу Верхньошироківського (який є відповідним блокпостом для КПВВ біля підконтрольного урядові Гнутового), щоб дістатися до непідконтрольних урядові районів на півдні Донецької області. Із Верхньошироківського СММ має доступ до населених пунктів, розташованих північніше блокпоста, на схід у напрямку неконтрольованої урядом ділянки міжнародного кордону, а також на південь у напрямку Азовського моря.

¹⁹ Упродовж усього звітного періоду всі відповідні блокпости збройних формувань у Донецькій області були закриті для перетину цивільними особами, за винятком блокпосту поблизу Оленівки, який функціонує лише щопонеділка та щоп'ятниці. Див. також Тематичний звіт СММ «Пункти пропуску уздовж лінії зіткнення: труднощі, з якими стикаються цивільні особи при перетині» від 30 грудня 2020 року.

²⁰ Упродовж звітного періоду проїзд патрулів СММ через блокпост поблизу Верхньошироківського обмежували у 108 випадках (із яких 72 — заборони доступу).

²¹ Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України, прийнятих у 2014 році, роботу цих та інших пунктів пропуску на кордоні, що не контролюються урядом, призупинено.

перешкождали моніторингу СММ у цих районах.

Через пандемію COVID-19 спостерігачі значно рідше відвідували прикордонні райони, що не контролюються урядом (сукупно 160 разів, з них 105 — у Донецькій області та 55 — у Луганській області). Це приблизно на 34% рідше, ніж за попередній звітний період, коли патрулі відвідали такі райони 243 рази (141 — у Донецькій області та 102 — у Луганській області).

У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року біля міжнародного кордону в Донецькій і Луганській областях Місія виконала 32 польоти БПЛА дальнього радіуса дії (приблизно на 41% менше, ніж за попередній звітний період) і 8 польотів БПЛА малого радіуса дії (орієнтовно на 56% менше). Усі, крім одного, польоти БПЛА СММ дальнього радіуса дії проводилися в нічний час.

У цілому спостереження Місії в таких прикордонних районах вкотре не можна повністю віднести до категорії всеосяжного

та незалежного моніторингу через зазначені обмеження, значну тривалість проїзду (переважно маршрутами, які проходять через кілька блокпостів), поганий стан доріг, несприятливі погодні умови та обмежену тривалість світлового дня, особливо в зимовий період.

Здатність СММ здійснювати моніторинг у районах поблизу міжнародного кордону також залишалась обмеженою через те, що особи, яким належить фактичний контроль у непідконтрольних урядові районах, як і раніше, не надали необхідні гарантії безпеки для відкриття передових патрульних баз (ППБ) у населених пунктах біля прикордонних районів, що не контролюються урядом. Можливість використання ППБ зменшує час у дорозі для патрулів, що прямують до районів особливої уваги, таким чином збільшуючи кількість годин у світлу пору доби для моніторингу та тривалість польотів БПЛА, що їх запускають члени патрулів упродовж дня.

ОБМЕЖЕННЯ МОНІТОРИНГУ ВІДВЕДЕННЯ ОЗБРОЄННЯ

Можливості Місії здійснювати моніторинг відведення озброєння і далі були обмеженими через заборони допуску на блокпостах (описані вище), у тому числі в межах зон, де розміщення важкого озброєння та військової техніки заборонено згідно з п. 5 Меморандуму від 19 вересня 2014 року²². На заваді також стали конкретні заборони доступу до місць розміщення озброєння.

Упродовж звітного періоду Місія стикалася з обмеженнями у близько 6% випадків (двічі, усі в непідконтрольних урядові районах Донецької області) під час проведення 16 перевірок у місцях розміщення відведеного важкого озброєння та ще 16 — у постійних місцях зберігання озброєння з обох боків лінії зіткнення в Донецькій і Луганській областях²³. За попередній звітний період спостерігачі зафіксували такі обмеження у

²² ОБСЄ здійснює моніторинг дотримання заборони на розміщення важкого озброєння та військової техніки в районі, обмеженому населеними пунктами Кальміуське (кол. Комсомольське), Кумачове, Новоазовськ і Саханка.

²³ Наприклад, у вересні 2020 року в місці розміщення відведеного важкого озброєння озброєний член збройних формувань заборонив патрулю Місії доступ, мотивувавши це «необхідністю отримати підписаний дозвільний документ на огляд» (див. [Щоденний звіт СММ від 28 вересня 2020 року](#)). У листопаді 2020 року команда СММ не змогла потрапити до постійного місця зберігання озброєння, оскільки ворота були замкнені, а охоронців, які б могли відчинити їх, на місці не було (див. [Щоденний звіт СММ від 30 листопада 2020 року](#)).

близько 21% випадків (14 разів, усі в невідконтрольних урядові районах Донецької області) під час проведення 45 перевірок у місцях розміщення

відведеного важкого озброєння та 21 — у постійних місцях зберігання озброєння з обох боків лінії зіткнення в Донецькій і Луганській областях.

ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ СММ

Незважаючи на те, що підписанти Меморандуму, Комплексу заходів і Доповнення до нього чітко погодилися забезпечити Місії можливість використовувати всі необхідні технічні засоби, зокрема БПЛА, для виконання її мандата, і далі фіксувалися випадки стрільби в напрямку технічних засобів СММ²⁴. Враховуючи те, що через ситуацію з пандемією Місія зосередила більше зусиль на здійсненні дистанційного моніторингу, ведення вогню в напрямку технічних засобів СММ викликало особливе занепокоєння.

БПЛА

Місія використовує 3 типи БПЛА: дальнього, середнього та малого (міні-БПЛА) радіуса дії, тим часом її моніторинг дедалі більше залежить від роботи БПЛА²⁵. Запроваджені Місією заходи зі скорочення особового складу патрулів та їх загальної чисельності також вплинуло на кількість проведених польотів БПЛА середнього та малого радіуса дії. Щоби компенсувати таке скорочення, СММ виконала на 20 польотів (приблизно на 14%) БПЛА дальнього радіуса дії більше, ніж за попередній звітний період. БПЛА

Місії і далі зазнавали впливу перешкод сигналу (за оцінкою, внаслідок глушіння або ймовірного глушіння) та потрапляли під обстріли зі стрілецької зброї (див. мапу маршрутів патрулювання та польотів БПЛА в Додатку № 1)^{26, 27}.

БПЛА дальнього радіуса дії

БПЛА дальнього радіуса дії є надзвичайно важливим засобом для забезпечення всеосяжного моніторингу на сході України. Наразі це єдиний засіб, що забезпечує стійкий і тривалий моніторинг у денний і нічний час у тих районах, до яких патрулі не мають можливості дістатися з міркувань безпеки або через заборони доступу (наприклад, у прикордонних районах, що не контролюються урядом). Це особливо необхідно для здійснення постійного патрулювання уздовж лінії зіткнення, у прикордонних районах та на ділянках розведення сил і засобів.

БПЛА дальнього радіуса дії і далі зазнавали впливу перешкод сигналу одного чи обох модулів GPS (за оцінкою, внаслідок ймовірного глушіння або глушіння відповідно). У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року такі перешкоди

²⁴ Згідно з Меморандумом, у зоні безпеки заборонено здійснювати польоти бойової авіації та іноземних БПЛА, за винятком БПЛА СММ, а в Комплексі заходів вказано, що підписанти забезпечують ефективний моніторинг і верифікацію режиму припинення вогню та відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ з використанням усіх необхідних технічних засобів. Згідно з Доповненням, Збройні сили України та збройні формування оперативно реагують на конкретні порушення, зафіксовані СММ, зокрема втручання з метою перешкодження використанню технічних засобів, необхідних для здійснення моніторингу і верифікації відведення озброєння. У результатах зустрічі ТКГ від 22 липня 2020 року щодо додаткових заходів із посилення режиму припинення вогню передбачена заборона на використання будь-яких видів літальних апаратів сторін.

²⁵ У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року Місія здійснила 1 603 польоти БПЛА. Зокрема, виконано 141 політ БПЛА дальнього радіуса дії, 111 — середнього радіуса дії та 1 351 — малого радіуса дії. За попередні 182 дні здійснено 2 159 польотів: 121 — дальнього радіуса дії, 131 — середнього радіуса дії та 1 907 — малого радіуса дії.

²⁶ Сюди входять, серед іншого, часті обмеження на блокпостах, такі перешкоди, як вогонь зі стрілецької зброї в напрямку БПЛА та фіксування БПЛА, що не належать СММ, а також обмеження пересування патрулів бетонними або асфальтованими дорогами, які були введені після інциденту поблизу Пришиба, що стався 23 квітня 2017 року та призвів до загибелі людини. Це обмежує застосування БПЛА середнього радіуса дії, для посадки яких необхідна м'яка поверхня.

²⁷ Перешкоди сигналу (за оцінкою, внаслідок глушіння або ймовірного глушіння) могли створювати з будь-якого місця в радіусі багатьох кілометрів від місцезоположення БПЛА. Оскільки БПЛА часто літають поблизу лінії зіткнення, Місія не має змоги встановити, чи ведеться глушіння з підконтрольних або невідконтрольних урядові районів.

траплялись у близько 70% польотів (98 випадків під час сукупно 141 польоту), протягом яких часто сигнал GPS втрачався кілька разів за політ.

Порівняно з попереднім 182-денним періодом, коли БПЛА дальнього радіуса дії зазнавали глушіння або ймовірного глушіння 146 разів під час 121 польоту, частота таких випадків істотно зменшилася. Часто Місія фіксувала кілька випадків глушіння за один політ БПЛА.

БПЛА малого та середнього радіуса дії

У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року дію перешкод сигналу GPS (за оцінкою, внаслідок ймовірного глушіння) було зафіксовано у близько 14% (201 раз) з 1 462 польотів БПЛА малого та середнього радіуса дії — це значно менше по кількості, але не у відсотках порівняно з попереднім 182-денним періодом, коли такі інциденти сталися приблизно у 12% (244 рази) із 2 038 польотів²⁸.

Оскільки радіус польотів БПЛА малого радіуса дії не перевищує 5 км, спостерігачі, які керують ними, наражаються на

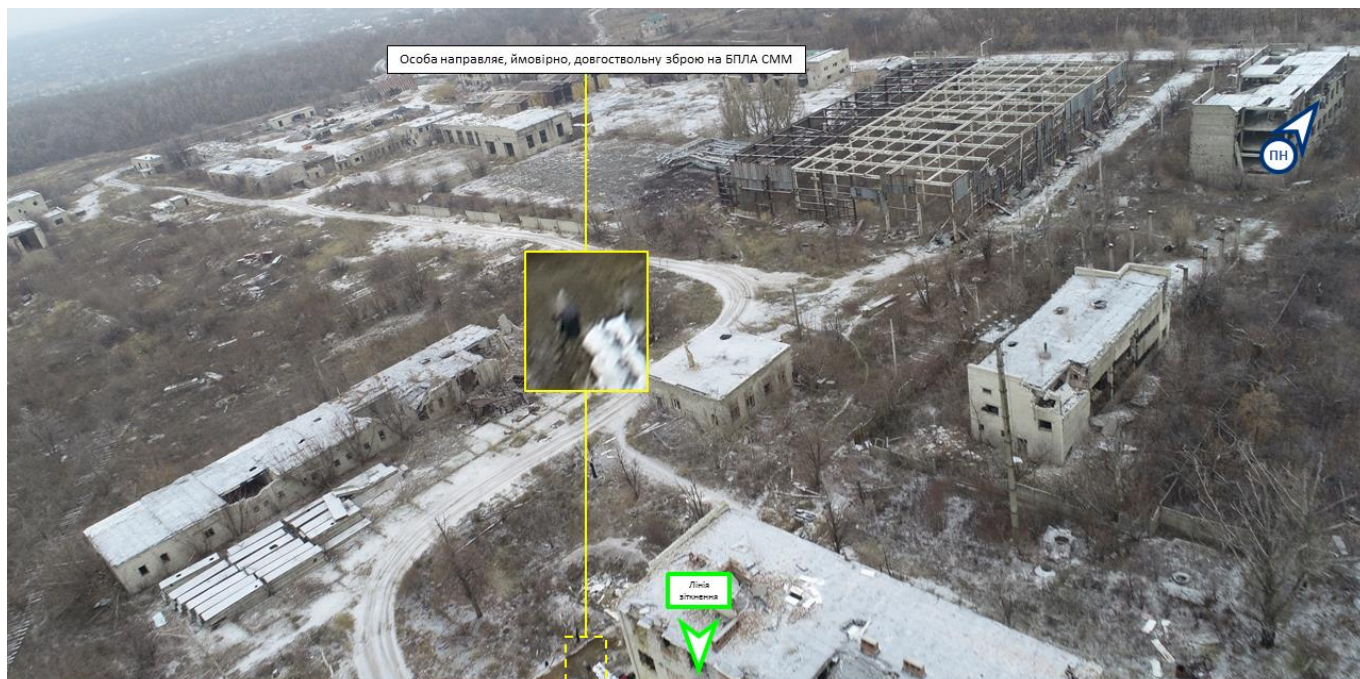
особливу небезпеку через близьке розміщення до БПЛА. Інциденти з обстрілами БПЛА тривали (детальніше див. Додаток №3), незважаючи на надані гарантії безпеки, а також завчасне повідомлення СММ сторін про польоти БПЛА. Як і раніше, сторони демонстрували небажання брати на себе відповідальність і вживати заходів для недопущення подібних інцидентів у майбутньому.

Упродовж звітного періоду спостерігачі втрачали контроль над 6 БПЛА малого радіуса дії (з яких чотири повернути не вдалося). Із цих випадків три, за оцінкою, сталися внаслідок ймовірного глушіння (1 вдалося повернути), а три — через технічні проблеми (1 вдалося повернути). За попередні 182 дні втрачено 10 БПЛА малого радіуса дії.

Із цих 3 випадків, пов'язаних із ймовірним глушінням, 2 інциденти сталися під час польотів БПЛА над підконтрольними урядові районами (в обох випадках біля ділянок розведення), а один — коли БПЛА пролітав над непідконтрольними урядові районами²⁹

²⁸ Крім того, за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ стріляли з легкого озброєння в 17 випадках, із них 9 разів у підконтрольних урядові районах Донецької (6) і Луганської (3) областей та 8 разів у непідконтрольних урядові районах Донецької (5) і Луганської (3) областей. Для ознайомлення з деталями цих інцидентів див. Додаток № 3. За попередні 182 дні зафіксовано 50 таких випадків.

²⁹ Див. щоденні звіти СММ від 21 липня та 27 серпня 2020 року.

Особа направляє, ймовірно, довгоствольну зброю на БПЛА СММ

Лісія зіпсована

ОБСЕ Особа направляє, ймовірно, довгоствольну зброю на БПЛА СММ
 Менше 1 км від лінії зіткнення

Білян. п. Авдіївка | підконтрольні уряду району
 Донецької області
 17 грудня 2020 року
 Дані спостереження міні-БПЛА

Особа направляє, ймовірно, довгоствольну зброю на БПЛА СММ

Лісія зіпсована

ОБСЕ Особа направляє, ймовірно, довгоствольну зброю на БПЛА СММ
 Менше 2 км від лінії зіткнення

Білян. п. Дачне | невідконтрольні урядові району
 Луганської області
 16 грудня 2020 року
 Дані спостереження міні-БПЛА

Камери СММ

Із 2015 року СММ встановлювала камери для забезпечення постійного моніторингу порушень режиму припинення вогню та інших пов'язаних інцидентів у денний і нічний час у ключових районах поблизу лінії зіткнення з обох її сторін, у тому числі

біля життєво важливих об'єктів цивільної інфраструктури, контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ) та відповідних блокпостів. Місія продовжує використовувати 27 камер, установлених у 23 місцях: 19 у підконтрольних урядові

районах, 4 в непідконтрольних урядові районах і 4 між підконтрольними та непідконтрольними урядові районами. Менша кількість камер СММ, установлених у непідконтрольних урядові районах, пояснюється небажанням осіб, яким належить фактичний контроль, надати необхідну підтримку та сприяння у встановленні додаткових камер.

У певних місцях доступ до систем відеоспостереження для їх технічного обслуговування передбачає пересування м'якою поверхнею і, перш ніж співробітники Місії чи її підрядники зможуть дістатися до тих районів, необхідно здійснити координацію зі сторонами для уможливлення проведення робіт із розмінування. Як наслідок, через недостатню підтримку в розмінуванні чи відсутність гарантій безпеки деякі заходи з

технічного обслуговування було відкладено, що призвело до тривалого простою обладнання. Відсутність гарантій безпеки унеможливлювала заміну системи відеоспостереження поблизу ділянки розведення в районі Петрівського. У результаті ця система і далі не функціонує після того, як її було пошкоджено вогнем зі стрілецької зброї в червні 2020 року³⁰. У липні 2020 року Місії вдалося провести технічне обслуговування системи відеоспостереження на шахті «Октябрській», а також відновити з'єднання з обома камерами системи, що були пошкоджені в червні того ж року. У вересні 2020 року систему денного відеоспостереження в Широкиному відновили і повторно ввели в експлуатацію після того, як у червні в неї влучив невизначений боєприпас.

ДІЛЯНКИ РОЗВЕДЕННЯ СИЛ І ЗАСОБІВ

СММ продовжувала здійснювати моніторинг на пілотних ділянках розведення в районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського з обох боків лінії зіткнення шляхом регулярного патрулювання та дистанційного спостереження³¹.

Попри те, що розмінування, проведене сторонами в рамках розведення сил і засобів у районі Станиці Луганської, забезпечує співробітникам Місії та мирним жителям можливість заходити та перетинати ділянку розведення через міст поблизу Станиці Луганської, значна частина цієї ділянки, зокрема дачні масиви південніше річки Сіверський Донець, залишається забрудненою мінами та

вибухонебезпечними предметами. Моніторинг на ділянці розведення в районі Золотого так само лишався обмеженим через наявність мін, установлених у полях на цій ділянці.

На ділянці розведення в районі Петрівського немає дороги, що проходила би через ділянку. З огляду на це патрулі СММ ведуть спостереження з місця східніше підконтрольної урядові Богданівки та на західній околиці Петрівського, а також за допомогою засобів дистанційного спостереження. На автошляху С050952, що проходить між Богданівкою та Петрівським орієнтовно за 300 м на північ від північного краю ділянки розведення, досі лишаються міни та прорита наскрізна

³⁰ Див. Оперативний звіт СММ від 3 червня 2020 року.

³¹ Як це передбачено Рамковим рішенням ТКГ щодо розведення сил і засобів.

траншея. Попри неодноразові звернення Місії до сторін щодо проведення розмінування та усунення інших перешкод, такі завади і далі негативно впливають на здатність СММ здійснювати безпосередній моніторинг на цій ділянці розведення.

У період із 1 липня до 31 грудня 2020 року Місія не стикалася з обмеженнями свободи пересування при спробах доступу до трьох ділянок розведення, що в районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського. За попередній звітний період загальна кількість випадків обмеження свободи переміщення СММ у тих районах, сягала восьми: біля ділянки розведення в районі Золотого — 7 та Петрівського — 1 (в районі Станиці Луганської — жодного випадку)³².

МІНИ, НЕВИБУХЛІ БОЄПРИПАСИ Й ІНШІ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Місія знову зауважила незначний прогрес у питанні вилучення мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів, попри те, що підписанти Мінських угод домовилися про необхідність здійснення координації робіт із розмінування з боку СЦКК та взяли на себе відповідальність за вилучення таких вибухонебезпечних предметів. Як Координатор Робочої підгрупи з безпекових питань ТКГ та у своїх листах підписантам Мінських угод Голова Місії також неодноразово закликав сторони провести роботи з розмінування біля пунктів пропуску³⁴.

Роботі Місії і далі перешкоджали потенційна наявність мін і невибухлих

Незважаючи на це, патрулі Місії могли пересуватися ділянкою розведення в районі Золотого, щоб потрапити до непідконтрольних урядові районів, тільки після пред'явлення на блокпості збройних формувань, розташованому південніше цієї ділянки, довідок із негативними результатами тесту на COVID-19 та проведення членами збройних формувань дезінфекції поверхонь автомобілів і причепів СММ. Упродовж звітного періоду такий перетин за умови дозволявся тільки патрулям Місії, водночас цивільне населення здійснювати перетин тут не могло³³.

боєприпасів (зафіксованих уперше чи повторно), а також обмежена співпраця сторін у питаннях протимінної діяльності, підтвердження та картування таких районів. Спостерігачі знову не могли здійснити патрулювання в районах уздовж лінії зіткнення (у тому числі особливо важливими маршрутами), де це було неможливо протягом попередніх звітних періодів, а також дістатися до багатьох районів і населених пунктів³⁵. Через власні обмеження щодо пересування патрулів тільки дорогами з твердим покриттям та асфальтованими дорогами доступ СММ до

³² Шість із цих випадків сталися в непідконтрольних урядові районах.

³³ За спостереженнями СММ, станом на 10 листопада 2020 року й далі протягом звітного періоду КПВВ біля підконтрольного урядові Золотого був відкритим. Водночас відповідний блокпост збройних формувань південніше ділянки розведення в районі Золотого був закритим.

³⁴ На зустрічі 1 вересня 2020 року учасники Робочої підгрупи з безпекових питань дійшли порозуміння щодо проекту Рамкового рішення з протимінної діяльності, а також нових ділянок для розмінування та розведення сил і засобів, згідно з дорученням лідерів країн «Нормандської четвірки» під час зустрічі в Парижі, що пройшла у грудні роком раніше. Однак на зустрічі ТКГ 2 вересня 2020 року остаточного рішення ухвалено не було.

³⁵ Див. Тематичний звіт СММ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата Місії (січень–червень 2020 року)».

певних районів і населених пунктів обмежений³⁶.

Наприклад, у підконтрольних урядові районах Донецької області Місія вперше зафіксувала понад 230 протитанкових мін: на дорозі неподалік Майорська (22), на дорозі поруч із Березовим (24), біля дороги поблизу Опитного (22), у полях неподалік Новгородського (50; ймовірно ТМ-62), у полях біля Доломітного (приблизно 35; ймовірно протитанкові міни), у полі поблизу Красногорівки (близько 80) та на дорозі недалеко від околиці Авдіївки (1). За оцінкою, усі ці міни належать Збройним силам України³⁷.

У непідконтрольних урядові районах Донецької області СММ зафіксувала аналогічну кількість уперше виявлених мін:

у полі біля Петровського району Донецька (12 ймовірно протитанкових мін ТМ-62), на околиці мікрорайону Трудівські Петровського району Донецька (20 протитанкових мін), у полях неподалік Петрівського (13 протитанкових мін), біля дороги між Петрівським і Стилою, якою часто пересуваються патрулі СММ (1 ймовірно протипіхотна міна МОН-200), поблизу Гольмівського (близько 150 протитанкових мін), у полі недалеко від Заїченка (орієнтовно 8 протитанкових мін), поруч із дорогою між Пікузами та Заїченком (приблизно 32 протитанкові міни), а також неподалік від злітно-посадкової смуги на території зруйнованого міжнародного аеропорту «Донецьк» (5 протитанкових мін). За оцінкою, усі ці міни належать збройним формуванням³⁸.

³⁶ Після інциденту 23 квітня 2017 року поблизу Пришиба, що найімовірніше стався через спрацювання протитанкової міни та призвів до смерті члена патруля Місії та поранення двох інших співробітників, СММ обмежила патрулювання до пересування виключно асфальтованими чи бетонними дорогами. Це обмеження і далі впливало на такі напрямки діяльності: наземне патрулювання на транспортних засобах у межах зони безпеки; відвідування та проведення перевірки наявності озброєння в місцях розміщення відведеного озброєння, до яких можливо дістатися лише ґрунтовими дорогами чи дорогами без твердого покриття; польоти БПЛА, запуск чи посадка яких має здійснюватися на м'якій поверхні; технічне обслуговування камер та вивантаження матеріалів фото- і відеофіксації, задля проведення яких необхідно пересуватися дорогами без твердого покриття.

³⁷ Див. щоденні звіти СММ від 3, 7 та 25 серпня; 1 жовтня; 9 та 14 листопада; а також 11 грудня 2020 року.

³⁸ Див. щоденні звіти СММ від 20 серпня; 2 та 4 вересня; 9, 11 та 20 листопада; а також 2 та 11 грудня 2020 року.

ЗАКЛЮЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Як і раніше, упродовж звітного періоду СММ стикалася з безпрецедентними викликами в умовах спалаху COVID-19.

Ситуація на місцях не покращилася, а тенденції, які спостерігалися раніше, збереглися. Майже всі випадки обмеження свободи пересування (93%) сталися в непідконтрольних урядові районах. На жаль, патрулі Місії і далі стикалися з заборонами доступу на блокпостах збройних формувань уздовж лінії зіткнення, і загалом їм не дозволяли перетинати адміністративну межу між непідконтрольними урядові районами Донецької та Луганської областей, незважаючи на вчасне запровадження СММ жорстких заходів зі зниження ризиків. Це продовжувало значний і безпрецедентний вплив на діяльність Місії та призвело до її поділу на три зони операційної діяльності, таким чином підрвавши єдність СММ. Як і раніше, Місія також часто стикалася з обмеженнями в непідконтрольних урядові районах на півдні Донецької області.

Крім того, збереглися й інші тенденції. Упродовж звітного періоду БПЛА СММ знову зазнавали дії перешкод сигналу GPS, а також потрапляли під обстріли, внаслідок чого операційні можливості Місії були ще більше обмежені. Поза тим, члени збройних формувань продовжували обмежувати здійснення спостерігачами моніторингу у прикордонних районах, що не контролюються урядом. І далі непокоїло те, що сторони не змогли вилучити міни, невибухлі боєприпаси та інші вибухонебезпечні предмети, а також встановлювали нові, внаслідок чого багато районів стали недоступними для патрулів Місії з міркувань безпеки.

СММ і далі стикалася з обмеженнями свободи пересування й іншими перешкодами на сході України, де сторони продовжували вдаватися до заборон доступу чи затримок або дозволяли проїзд/прохід до окремих районів лише за певних умов. Місія знову стикалася з систематичними заборонами доступу до непідконтрольних урядові районів, що мало критичний вплив на здатність СММ здійснювати моніторинг.

Близько 93% від усіх випадків обмеження свободи пересування сталися в непідконтрольних урядові районах, із них приблизно 26% на півдні Донецької області. У половині з них обмеження створювалися на різних блокпостах збройних формувань уздовж лінії зіткнення, де спостерігачам систематично забороняли проїзд у напрямку непідконтрольних урядові районів, що обмежувало спроможність СММ виконувати свій мандат у Донецькій і Луганській областях, а також уточнювати повідомлення про жертви серед цивільного населення та пошкодження цивільних об'єктів.

Через обмеження, з якими стикалася Місія, моніторинг з боку СММ у неконтрольованих урядом прикордонних районах залишався обмеженим і частковим.

Спостерігачі відвідали прикордонні райони, що не контролюються урядом, 160 разів. Через систематичні обмеження свободи пересування багатьом патрулям, як і раніше, не вдавалося дістатися до непідконтрольних урядові районів на півдні Донецької області, у тому числі до прикордонних районів.

Крім того, здійсненню моніторингу і далі перешкоджало небажання осіб, яким належить фактичний контроль, надати гарантії безпеки для відкриття ППБ у населених пунктах поблизу цих прикордонних районів. У відповідь на ці обмеження за звітний період Місія збільшила використання БПЛА над цими районами.

Через існуючі обмеження в сукупності з обставинами пандемії моніторинг у цих прикордонних районах знову не можна було класифікувати як незалежний і всеосяжний.

БПЛА СММ і далі зазнавали впливу перешкод сигналу GPS та потрапляли під обстріли з легкого озброєння, що також створювало загрозу для спостерігачів, які керували цими літальними апаратами.

Місія продовжувала використовувати технічні засоби задля забезпечення всеосяжного моніторингу в нічний час і в недоступних для патрулів районах. БПЛА СММ зазнавали впливу перешкод сигналу GPS (за оцінкою, внаслідок глушіння та ймовірного глушіння) у майже 300 випадках. Водночас було зафіксовано 17 випадків, коли, за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ стріляли зі стрілецької зброї. Через дію перешкод сигналу (за оцінкою, внаслідок ймовірного глушіння) Місія втратила 3 міні-БПЛА.

СММ повторно наголошує на тому, що перешкоди електронному сигналу та вогонь у напрямку БПЛА і камер Місії, які є ключовими компонентами забезпечення її операційної спроможності, обмежують здатність СММ здійснювати моніторинг та створюють загрозу для її співробітників і технічних засобів.

Великі площі на ділянках розведення в районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського, а також дороги біля них залишалися забрудненими мінами, невибухлими боєприпасами й іншими вибухонебезпечними предметами.

СММ підкреслює, що її безперешкодний доступ до всіх ділянок розведення, зокрема за допомогою технічних засобів, є надзвичайно важливим для здійснення моніторингу в цих районах.

Міни, невибухлі боєприпаси й інші вибухонебезпечні предмети продовжували становити загрозу для цивільних осіб і членів Місії, які перетинали лінію зіткнення.

Через наявність мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів у Донецькій і Луганській областях, зокрема поблизу лінії зіткнення, у житлових секторах і біля них, а також на дорогах місцевого значення та основних під'їзних дорогах до КПВВ та відповідних блокпостів збройних формувань і біля них свобода пересування СММ була і далі обмеженою.

Місія вкотре наголошує на тому, що саме сторони зобов'язані позначити, огородити та очистити ці райони від мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів, а також утриматися від встановлення нових і забезпечити вчасне реагування на запити СММ.

У непідконтрольних урядові районах Місія і далі стикалася з перешкодами у своїй діяльності зі встановлення фактів та звітування про факти у

відповідь на конкретні інциденти або повідомлення про них.

СММ зіткнулася з такими обмеженнями в невідконтрольних урядові районах Донецької та Луганської областей в 11 випадках, із них 9 разів під час уточнення повідомлень про жертви серед цивільного населення, для того щоб підтвердити їх.

Місія підкреслює, що сторонам необхідно забезпечити недопущення перешкод у роботі спостерігачів під час уточнення обставин інцидентів, пов'язаних із конфліктом, зокрема щодо жертв серед цивільного населення.

**Безпечний і безперешкодний доступ є
вкрай важливим для того, щоб Місія
могла виконувати свій мандат,
здійснювати об'єктивний і точний**

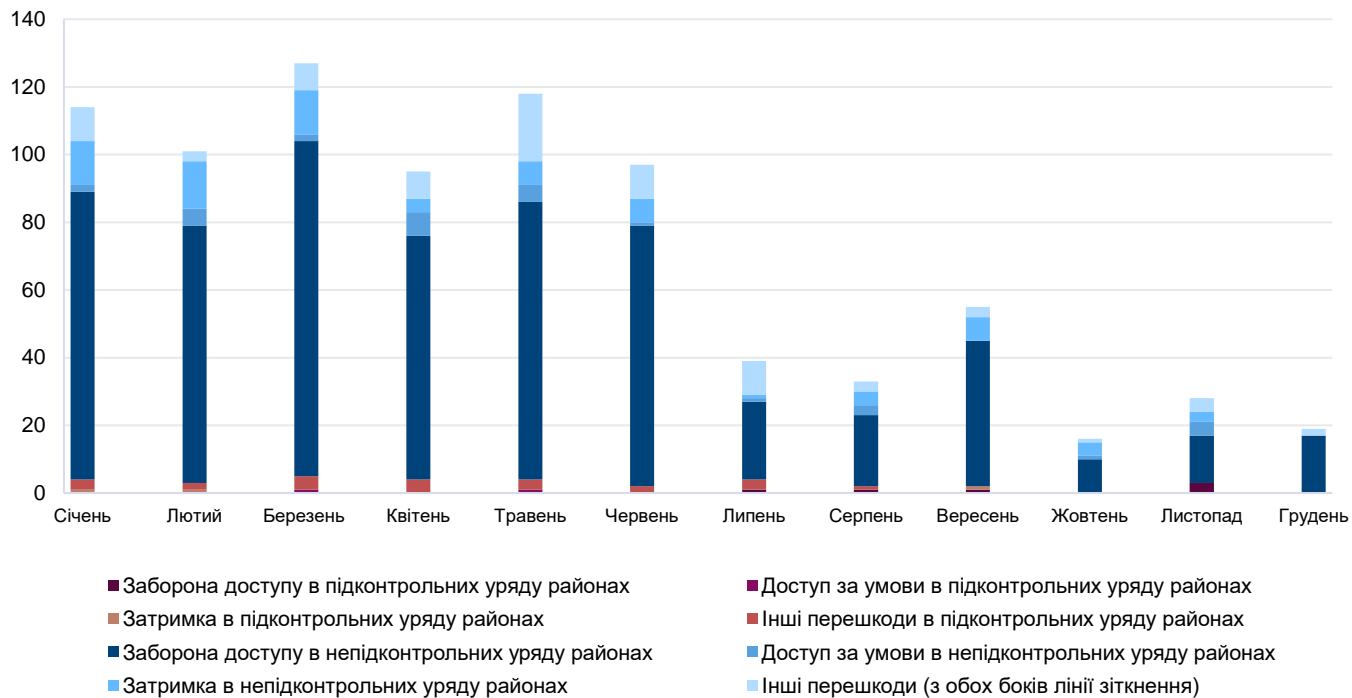
**моніторинг, а також належним чином
звітувати про ситуацію.**

Діючи відповідно до принципів неупередженості та прозорості, як визначено Постійною радою ОБСЄ, Місія має неупереджено, точно і вчасно звітувати про безпекову ситуацію на основі фактів для забезпечення ефективного виконання свого мандата, в основі чого лежать безпечний і безперешкодний доступ СММ по всій Україні.

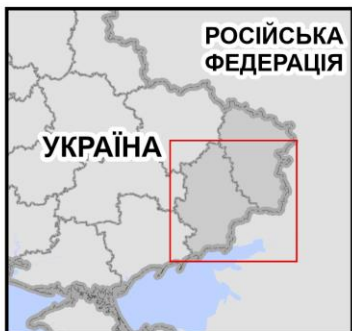
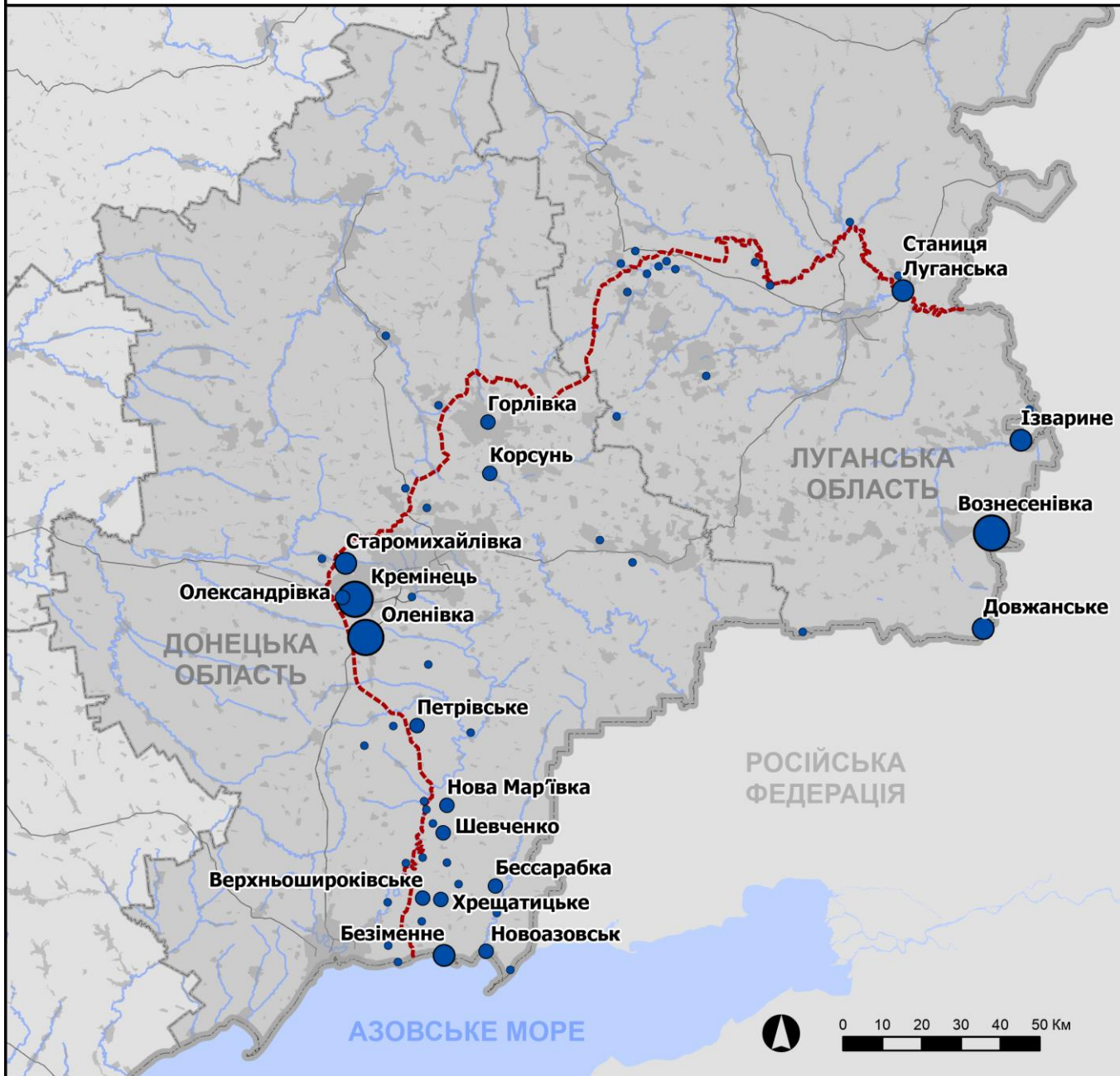
Місія повторно закликає сторони конфлікту вжити заходів для забезпечення необмеженої свободи пересування СММ по всій Україні, що необхідна для повноцінного виконання її мандата.

ДОДАТОК № 1 «ГРАФІКИ ТА МАПИ»

Кількість обмежень свободи пересування СММ за 2020 рік

Обмеження свободи пересування за період 1 липня–31 грудня 2020 р.

Частота обмежень свободи пересування

- 1 - 2
- 3 - 5
- 6 - 10
- 11 - 25

--- Лінія зіткнення (орієнт.)

- Населений пункт
- Границя області
- Державний кордон

Джерела: адміністративні кордони — УКГП ООН; дороги/річки — проект OpenStreetMap; море — VLIZ (2005). Акваторії МГО, інше — ОБСЕ

Система координат: WGS 1984 UTM Zone 37N

Ця мапа надається винятково для наочності. Відсутність помилок у мапі не гарантується, а її зміст не означає, що СММ ОБСЕ затверджує або ухвалює офіційний статус мапи.

© ОБСЕ 2021 Не дозволяється використовувати, копіювати, відтворювати, передавати, транслювати, продавати, ліцензувати або застосовувати без попереднього дозволу з боку ОБСЕ у письмовому вигляді.

Класифікація: (циркуляр Місії 171071) ОБСЕ+

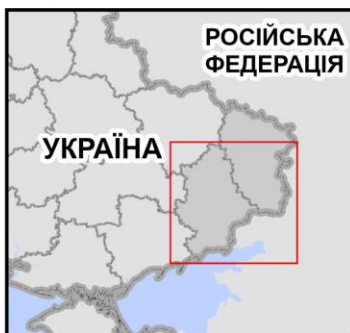
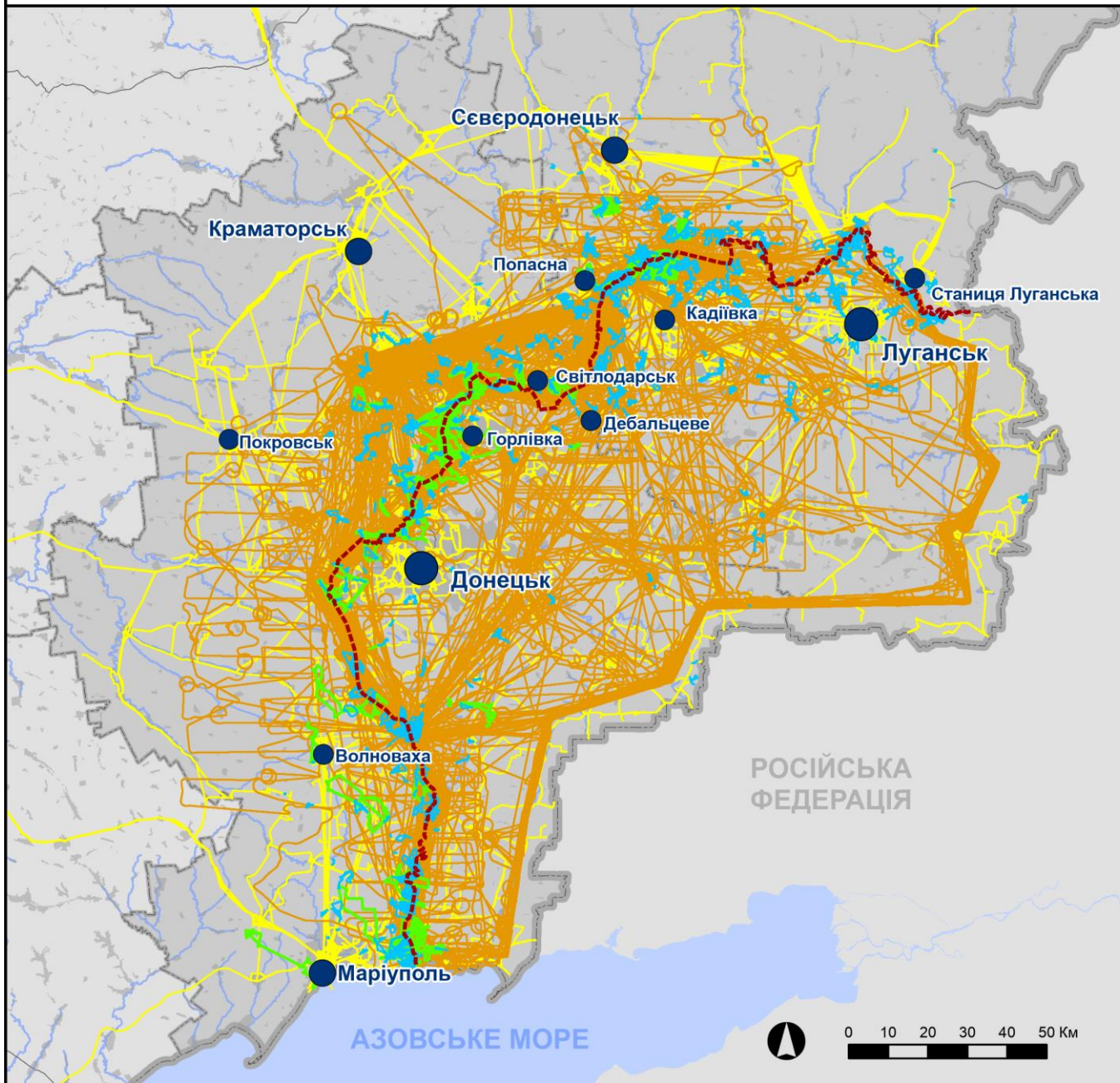
Створено: 26/03/2021

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

Мапа маршрутів патрулювання та польотів БПЛА

1 липня–31 грудня 2020 р.

- Моніторингова команда / патрульний центр
- Патрульний центр
- Передова патрульна база
- Лінія зіткнення (орієнт.)
- Маршрут патрулювання
- Польоти БПЛА малого радіуса дії
- Польоти БПЛА середнього радіуса дії
- Польоти БПЛА дальнього радіуса дії

Джерела: адміністративні кордони — УКГП ООН;
дороги/річки — проект OpenStreetMap;
море — VLIZ (2005). Акваторії МГО, інше — ОБСЄ

Система координат: WGS 1984 UTM Zone 37N

Ця мапа надається винятково для наочності.
Відсутність помилок у мапі не гарантується,
а її зміст не означає, що СММ ОБСЄ
затверджує або ухвалює офіційний статус мапи.

© ОБСЄ 2021 Не дозволяється використовувати,
копіювати, відтворювати, передавати, транслювати,
продавати, ліцензувати або застосовувати без
попереднього дозволу з боку ОБСЄ у письмовому
вигляді.

Класифікація: (циркуляр Місії 171071) ОБСЄ+

Створено: 26/03/2021

ДОДАТОК № 2 «НАСИЛЬСТВО ТА ПОГРОЗИ ЩОДО ЧЛЕНІВ МІСІЇ ЧИ В ЇХНІЙ ПРИСУТНОСТІ»³⁹

Дата	Місце, область	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
20.07.2020	Залізне, Донецька область	підконтрольний урядові	вибух невизначеного походження та коричневий дим приблизно за 300 м на південний захід від місця перебування патруля (за оцінкою, не спрямовані на патруль)	Щоденний звіт СММ від 21 липня 2020 року та Оперативний звіт СММ від 20 липня 2020 року
	Березівське, Луганська область	непідконтрольний урядові	3 вибухи невизначеного походження за 1 км на північ від місця перебування патруля (за оцінкою, не спрямовані на патруль)	

³⁹ За останній звітний період сталося 14 таких інцидентів (без урахування випадків ведення вогню зі стрілецької зброї, за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ або порушень режиму припинення вогню, що впливали на роботу камер).

ДОДАТОК № 3 «ІНЦИДЕНТИ З НАВЕДЕННЯМ ЗБРОЇ НА БПЛА СММ МАЛОГО РАДІУСА ДІЇ»

Дата	Місце, область	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
07.07.2020	Петрівське, Донецька область	непідконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї приблизно за 400 м на схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 8 липня 2020 року
12.07.2020	Станиця Луганська, Луганська область	підконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї приблизно за 0,9–1 км на південь від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 13 липня 2020 року
19.07.2020	Петрівське, Донецька область	непідконтрольний урядові	постріли та черги зі стрілецької зброї приблизно за 1,5–4 км на південно-південний захід і південний захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 20 липня 2020 року
20.07.2020	Чермалик, Донецька область	підконтрольний урядові	черги зі стрілецької зброї приблизно за 1 км на південно-південний схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 21 липня 2020 року
	Піщане, Донецька область	непідконтрольний урядові	постріли та черги зі стрілецької зброї приблизно за 2,5–3 км на північ від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	
23.07.2020	Черненко, Донецька область	підконтрольний урядові	черги зі стрілецької зброї приблизно за 3 км на схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 24 липня 2020 року
			постріли зі стрілецької зброї приблизно за 2 км на захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	
24.07.2020	Оріхове, Луганська область	підконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї приблизно за 2–3 км на південь від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 25 липня 2020 року
01.08.2020	Петрівське, Донецька область	непідконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї приблизно за 500 м на захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 3 серпня 2020 року
02.08.2020	Кам'янка, Донецька область	підконтрольний урядові	постріл зі стрілецької зброї приблизно за 60 м на захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	
03.09.2020	Довге, Луганська область	непідконтрольний урядові	черги зі стрілецької зброї за 600 м на схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 4 вересня 2020 року

11.09.2020	Гранітне, Донецька область	підконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї за 2,7 км на південний схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 12 вересня 2020 року
22.09.2020	Лебединське, Донецька область	підконтрольний урядові	черги зі стрілецької зброї за 4–5 км на північний-схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 23 вересня 2020 року
28.09.2020	Артема, Луганська область	підконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї за 800 м на схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 29 вересня 2020 року
26.11.2020	Петрівське, Донецька область	непідконтрольний урядові	постріл і черга зі стрілецької зброї приблизно за 1 км на північно-північний захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 27 листопада 2020 року
16.12.2020	Дачне, Луганська область	непідконтрольний урядові	постріли зі стрілецької зброї за 2–3 км на північно-північний захід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 17 грудня 2020 року
17.12.2020	Первомайськ, Луганська область	непідконтрольний урядові	постріли та черги зі стрілецької зброї приблизно за 500 м на північний схід від місця перебування патруля (за оцінкою, у напрямку БПЛА СММ малого радіуса дії)	Щоденний звіт СММ від 18 грудня 2020 року